

frontalnega boja proti likvidatorjem je letak predlagal Stukljevi skupini: »Ako hoče v pozitivnem smislu, tedaj smo pripravljene tak njen boj podpreti...«

20. avgusta 1926 je partija začela izdajati novo glasilo »Enotnost«, ki je dosledno zastopala taktiko enotne fronte v smislu zaključkov III. kongresa KPJ, ki je bil junija in je realno pomagal partiji v Sloveniji zavzeti pravilno taktiko. Ko so bile razpisane oblasne volitve za januar 1927, je naša partija s svojo pobudo dosegla enoten nastop s socialistično stranko in skupino »Zedinjenje« ter s tem zastavo enotnosti iztrgala iz rok socialne demokracije, obenem pa ohranila svojo politično in organizacijsko samostojnost, ne da bi se izpostavila nevarnosti likvidatorstva.

Ta taktika ji je omogočila, da se je zavzela za enoten nastop tudi pri skupščinskih volitvah 11. septembra 1927, in ko je Socialistična stranka Jugoslavije odklonila to skupno platformo in skupen nastop, je partija utegnila pridobiti za enoten nastop na svoji platformi skupino bernotovcev. Pri volitvah 11. septembra 1927 je partija s svojo listo Delavsko-kmečkega republikanskega bloka zbrala relativno veliko število glasov — več kakor Socialistična stranka Jugoslavije.

Tako je komunistična partija rešila svojo notranjo krizo in zopet pričela vzpostavljati svoje postojanke med množicami ter celo pridobivati nove v Mariboru in okolici — tej trdnjavi SSJ — in pa v Mežiški dolini in Celju.

(Konec sledi)

France Klopčič

MED KNJIGAMI

NA ROB NOVIH MLADINSKIH KNJIG

V nekem smislu je pravzaprav težko ocenjevati mladinsko književnost, zakaj vedno je treba upoštevati dva momenta: umetniško izrazitost in pomembnost dela, mimo tega pa še njegovo specifično naravo, ki jo določajo in opredeljujejo posebni nameni. Če se zastran kvalitete lahko zanese ocenjevalec več ali manj na estetski občutek, pa se mu nasprotno navkljub naprežanju spomina in preizkušanju »invencije« kaj lahko izmakne tisti posebni predstavní svet, lasten otroški psihi; naj v ilustracijo navedem, da sem svoj čas ob tekstih Branke Jurce napisal, da jih otroci ne bodo sprejeli, pa sem kasneje presenečen videl, da prav njene drobne impresije najmlajši najraje poslušajo.

Res je, da je otroška fantazija silna in da razmahne drobne oaze v širne svetove, vendar velja: zares pomembna mladinska književnost vsaj nakaže nekatere pomembne človeške momente; tako otroci na čvrsto postavljenih temeljih grade fantastični red, v katerem z železno logiko zmaguje dobro nad zlím, svetlo nad temnim. Zanimivo je, da z leti pri otroku uplagne kreativna sila, da je tedaj otrok fantazijsko manj angažiran in da instinktivno zahteva, naj pisatelj izpelje zgodbo do kraja; tedaj se očitneje pokažejo

razpoke v pripovedi, moč ali nemoč pripovedovalca. Zato bom v recenziji vrednotil pomembnost notranjih žarišč in umetniško silo, s katero bodo le-ta upodobljena; dela pa bom obravnaval v zaporedju, najprej tista, ki so namenjena najmlajšim, potem ona, po katerih bodo posegali otroci in hkrati morda še raje starejši.

S tenkim poslušom za drobne vzgibe mladega srca riše *Bogomir Magajna* usodo male deklice Maje,¹ ki je v rani mladosti izgubila mamico, pa ima k sreči dobrega očeta in še skrbno teto Lizo. Boleči resentiment je stopnjevan do prave mere, tako da presvetli otroška srca v čistejši utrip. Delo je pisano z veliko čustveno toplino, s plemenito prizadetostjo in pravim taktom, ki je zavaroval pisatelja, da ni zdrsnil v sentimentalni verbalizem. Posebej je treba poudariti, kako spretno in nevsiljivo struji poučna misel iz poetično tenko brušenih zgodbic »Punčka Maja in balonček«, »Punčka Maja in marjetka«, ki pa sta hkrati polni otroške pristnosti in očarljivosti.

Drobnim slikam iz otroškega sveta »Majhno kot mezinec« *Ele Perocijeve*² se pozna, da jih je izrisala roka, ki pozna otroško mentaliteto; prikupne so, spretno in dovolj sveže. V celoti pa jim le nekaj primanjkuje: opaziti ni dovolj drznega fantazijskega poleta, sunkovitega kreativnega vzgona in globljih, pomembnejših moralno-etičnih žarišč. Vendar je tudi nekaj zgodbic (»Stara hiša št. 3«, »Moj oče igra na klarinet«), ki zavoljo sveže barvitosti in domiselnosti obetajo razvoj tudi v tej smeri.

»Trije bratje in ptica«³ je prepesnitev narodnih motivov, ki jih je *Tone Pavček* strnil v sklenjeno celoto. Fabula pripoveduje o čudovitih in hudo zapletenih doživljajih treh bratov, izmed katerih je poštenega srca le najmlajši. Pesnik je zgodbo dramatično zgradil; posreduje jo dovolj tekoče, mestoma se zaiskri kak utrinek in zablesti duhovit obrat, v celoti pa je pisana brez večjih umetniških pretenzij.

Prijetna novost je po obsegu sicer drobna knjižica *Venceslava Winklerja* »O fantu, ki je znal žvižgati«⁴, zgodba o revnem fantiču Jakcu, ki doživi čuda stvari: s kavbojem Džimijem obišče kraljestvo na Dolenjskem, si v napetih tekmovanjih pribori kraljično, pa je ne mara, ker ta sploh ne zna delati. Povest je naravno in domiselno premaknjena iz realnega okvira v svet fantastike, v katerem se razmahne zapletena in napeta zgodba, na koncu ljubko in duhovito zasukana v zelo spretno poanto.

Povest *Toneta Seliškarja* »Indijanci in gusarji«⁵ je pisan mozaik deških dogodivščin, spretno zaokroženih v fabulistično trdno celoto. Sproščeno, neprisiljeno fabulativno snovanje je odlika Seliškarjevega pisanja; malokateri pisatelj s tako lahkoto zapleta in razpleta živahne storije. Manj se Seliškar trudi, da bi pogledal globlje v otroka, da bi razkril skrita gibala njegovega dejanja in nehanja. Njegovi junaki so enostavni, premočrtni, kadar pa skuša prikazati zapletenejše primere, je neprepričljiv. Najšibkeje

¹ Bogomir Magajna, *Povestice o punčki Maji*. Mladinska knjiga. Ljubljana 1957.

² Ela Peroci, *Majhno kot mezinec*. Mladinska knjiga. Ljubljana 1957.

³ Tone Pavček, *Trije bratje in zlata ptica*. Mladinska knjiga. Ljubljana 1956.

⁴ Venceslav Winkler, *O fantu, ki je znal žvižgati*. Mladinska knjiga. Ljubljana 1957.

⁵ Tone Seliškar, *Indijanci in gusarji*. Založba Obzorja. Maribor 1957.

je v delu očrtan svet zrelih ljudi; stereotipno so dobrotljivi in v luči pretirane glorifikacije izgublajo trdne človeške obrise. Malce mehanično snovanje se razkrije posebno nazorno v koncu dela, ko pisatelj zapletene usode nasilno razvozla v srečen konec; tudi prilepljen socialni poduk bogatega strica iz Amerike ne rešuje psihološke labilnosti. Toda, kot rečeno: delo je fabulativno napeto, polno mikavno pisanih fasad, zato bodo nemara otroci prav po njem najraje posegali.

Pripovedno delo *Jožeta Pahorja* »Otrok črnega rodu«⁶ je roman o dečku Butu-Butu, o njegovi grenki, žalostni in pretresljivi usodi. Pisatelj se je s presenetljivo zanesljivo invencijo vživel v psihologijo mladega zamorčeka: skozi njegove oči riše strahotne krutosti in absurdne anomalije kapitalistične družbe. Notranje peripetije in celotna psihološka krivulja so trdno podprte v samih mentalnih osnovah dečka; Pahor je razodel psihološki občutek za notranjo resnico. Znal je tudi poustvariti celotno življenje nižjih plasti: žarko je osvetlil zatohlo, dušeče ozračje ponižanih in razžaljenih. Žal je v drugi polovici čutiti vse pogosteje avtorjev privzdignjeni prst, ki svari in komentira, namesto da bi pričala in obtoževala zgolj sama po sebi prepričujoča življenjska fakta.

Knjiga *Milana Šega* »Zgode in nezgode kraljevskega dvora«⁷ predstavlja odločilen in pomembne prelom v naši pretežno realistični tradiciji mladinske književnosti: drzno moderna ni morda v vnanji, povrhnji prevleki, ampak v svoji osnovi, v ustvarjalni misli, ki je tudi narekovala prikupno svežo zunanjo obliko. Šega: kdor se bo delu približal s predsodki suhoparnega dlakocepskega logicizma in s kompleksi pravovernega realizma, mu bodo vrata v ljubko čarobni svet s sedmimi zapahi zaprta; pa saj je aksiomatična resnica, da se je treba v tisti umetnosti, ki ni zapriseгла na ozko veristično faktografijo, absolutno podrediti hipnozi umetniške besede in se brez pridržkov prepustiti logiki in zakonitostim, ki uravnavajo tok zgodbe.

Šega oživlja kakor s čarobno palico negibne marionete in pred začudenimi očmi mladih akterjev se razgrne njim povsem tuj družbeni ambient: sistem absolutistične kraljevine z vsemi nujnimi negativnimi atributi. Pisatelj je globoko doumel in izkoristil neomejene razsežnosti fantastike: pričaral ni le spektakla monarhistične hierarhije, ampak je dopustil, da se otroci po svoji volji vključijo v dejanje, se pravi, da se zavestno in aktivno zoperstavijo organiziranemu zlu in nasilju, da zastavijo mlada življenja za resnico in pravico in da zatorej izidejo iz boja na etično višji stopnji.

V knjigi je pravzaprav več stilnih plasti, le-te pa so organsko spleteno in prihajajo tako neopazno druga v drugo, da pozorni bralec komaj opazi, kdaj zdrsne iz enega območja v drugo. Če naj te raznorodne stilne prvine nasilno izluščim iz tenko uglasene celote, se razkrijeta mimo fantastike še realizem in satira.

Psihološki realizem se zrcali v risanju otrok; Šega ima prodirno notranje oko za neoprijemljivi svet, skrit v drobnih prsih. Pozorno je podan njih občutljivi moralni instrument, s katerim sprejemajo in vrednotijo življenjske in družbene pojave. Še posebej je opazna skrb za dušeslovni detajl, v katerem se razgrne bistvena in značilna poteza otroka. Na križišču realizma in fan-

⁶ Jože Pahor, *Otrok črnega rodu*. Založba Lipa. Koper 1957.

⁷ Milan Šega, *Zgode in nezgode kraljevskega dvora*. Mladinska knjiga 1957.

tastike so nastale nekatere ljubke situacije, naj omenim prizor, poln očarljive poezije, ko se srečajo v gozdu mala Barbka, nagajivi muc Dremuš in hudi pes Črt.

Satirična ost se kaže v ostri perlustraciji najvišjih ustanov in celotnega diktatorskega stroja in pa v persiflaži politike, ki jo nemalokrat vodijo infantilne kaprice; v žarki luči je osvetljena predvsem zaudarjajoča moralna mizerija, okruten cinizem in brezdušna poniglavost »narodnih« voditeljev.

Zanimiva je kompozicija dela: Šega takorekoč ne pripoveduje sam, ampak skozi oči različnih junakov beleži dejanje; tako z različnih aspektov ustvarja mnogobarvno celoto. Zgradba torej ni zgolj vnanje interesantno osvežilo: mimo mnogoličnosti pridobi pisatelj še očarljivo neposrednost, saj se že zgolj v dikciji pripovedi razkrivata otroška mentaliteta in sentiment.

In če bo Mali, mladi junak iz knjige, res napisal močno strogo kritičen pretres povesti, bo moral sodbo skleniti: knjiga »Zgode in nezgode kraljevskega dvora« je zavoljo ustvarjalne svežine, prepričljivosti in topline ena najlepših in najdragocenejših knjig, kar jih je bilo kdaj namenjenih mladim srcem.

Marjan Brezovar

RAZMIŠLJANJE O KNJIGI »DUHOVNO ŽIVLJENJE KOROŠKE«

(Nadaljevanje)

IV

V posebnem poglavju o temeljih modernega koroškega pesništva srečamo v Nussbaumerjevem delu tudi vrsto avstrijskih koroških etnografov in zgodovinarjev, ki so raziskovali in popisovali pokrajinsko ljudsko tvornost in zgodovino. Atribut domoljubja, ki so si ga naredili vsi ti možje že v času svojega delovanja, se mi zdi značilna pokrajinska posebnost. Kot domoljube jih je proslavljala tudi koroška meščanska družba, omejena le na nemško jezikovno področje. Večina izhodišč v njihovih razpravah označuje neko določeno usmerjenost njihovih raziskovanj, ki jo zlahka uokvirimo: pomenila je idejno dopolnilo v splošnem načrtu intenzivnejše, načrtnejše germanizacije Koroške proti koncu 19. stol. in v sledečem 20. stol.

E. Nussbaumer je osvetlil le eno, nemško avstrijsko stran, nikjer pa ni spregovoril posebej o strokovnih, znanstvenih delavcih Slovincih.

Avtor je le redkokdaj segel za kulise koroškega življenja. Prav tam bi lahko razkril posredna pojasnila za neenako usodo obeh narodov. Le osamljen drobec take vrste je zanimivi odlomek iz korespondence med avstrijsko-štajerskim pisateljem P. Roseggerjem in voditeljem koroških nacionalcev J. V. Dobernigom. V teh pismih se je kovalo koroško-štajersko bratstvo z naslednjo vsebino: »Torej bo moralo nemško šolsko društvo (Deutscher Schulverein) prestaviti svojo glavno dejavnost na jug in še posebej moramo nakloniti našo veliko zbirko južnim mejam, toda ne v smislu, da bi se nasprotnik naučil nemško, temveč da bi Nemci ostali nemški,« je zapisal P. Rosegger (o. c., str. 445).